

ΕΛΕΝΗ ΧΡΗΣΤΟΥ: Η μεγάλη δασκάλα της Χρυσίδας

Η Ελένη Χρήστου, τέκνο της Χρυσίδας, έθεσε σαν σκοπό και γνώμονα της ζωής της την διαπαιδαγώγηση και την διαφώτιση των αγνών νεανικών ψυχών και γενικά της κοινωνίας και πρόσφερε τον εαυτό της, για να πετύχει την πνευματική ανάσταση της Ελληνίδας Κυπρίας. Για την εκπαιδευτική και κοινωνική δράση της αιμνηστής Ελένης Χρήστου, έχει δημοσιεύσει σχετικό άρθρο, ο συνταξιούχος δάσκαλος Γεώργιος Κορέλλης (βλ. περιοδικό «Ελευθέρη Κυθρέα» αρ. τεύχους 10, σελ. 189-191). Με το δημοσίευσμά μας αυτό, θα ασχοληθούμε μόνο, με τη δράση της Ελένης Χρήστου, σαν διευθύντριας του Παρθεναγωγείου Φανερωμένης και του Παγκυπρίου Διδασκαλείου Θηλέων, όπως αυτή φαίνεται, μέσα από την ομιλία της αιμνηστής Χαριτίνης Σακκάδα, κατά την τελετή αφυπηρέτησης της Ελένης Χρήστου, τον Ιούλιο του 1936.

Την τιμητική γιορτή για την αποχώρηση από την υπηρεσία της Ελένης Χρήστου, οργάνωσαν τα τρία γυναικεία σωματεία της Λευκωσίας («Πνευματική Αδελφότης», «Ενωσις Ελληνίδων Κυριών» και «Μάνα». Εκ μέρους της Πνευματικής Αδελφότητας μίλησε η Μαρία Τσαμαντά και εκ μέρους της Ενώσεως Κυριών η Χαριτίνη Σακκάδα. Το αληθινό μεγάλο εκπαιδευτικό έργο της αιμνηστής Ελένης Χρήστου, εξήρε ακόμη και η Μαρία Ιωάννου, εκ μέρους του Λυκείου Ελληνίδων Αμμοχώστου.

Οι ομιλήτριες αναφέρθηκαν στο πολύχρονο έργο της αποχωρούσας ερ-

Κώστας Ζ. Γιαννός

γάτριας των γράμματων, που με μεγάλο ζήλο και θαυμαστή αφοσίωση διέθεσε τον εαυτό της, για την μόρφωση των Κυπρίων νεανίδων. Η Ελένη Χρήστου, με την διηλεκτή εξυπηρέτηση της Παιδείας και την μητρική αφοσίωσή της στο καθήκον, υπήρξε μεγάλος παράγοντας, στη διαπαιδαγώγηση των κορασίδων της νήσου.

Για χάρη της ιστορίας και για να γνωρίσουμε ποια πραγματικά ήταν η προσφορά της μεγάλης δασκάλας της Χρυσίδας στην Παιδεία της Κύπρου, παραθέτουμε παρακάτω την ομιλία της Χαριτίνης Σακκάδα, κατά την τελετή αφυπηρέτησης της Ελένης Χρήστου, όπως αυτή δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» της Λευκωσίας και στα φύλλα της με ημερομηνίες 8, 9 και 10 Ιουλίου 1936.

«Τα τρία γυναικεία σωματεία της πρωτεύουσας, ηνωμένα αδελφικά, προσήλθον σήμερον, εις κοινήν εορτήν, διὰ να τιμήσουν μίαν εργάτιδα των γραμμάτων, η οποία επέπρωτο ν' αφιερώση όλην την ζωήν και όλην την ύπαρξιν της, υπέρ των παιδιών της Λευκωσίας, της Κύπρου όλης, μπορώ να ειπώ, και να κλείση μέσα στον ιερόν του καθήκοντος βωμόν την χαράν και την λύπην της, τας ελπίδας και τα όνειρά της, την αγάπην, το φίλτρον, τον κόσμον και να υποστή και τας καλές της ζωής της σελίδας, με τόσην μετριότητα και σωφροσύνην, όσην και τας αντιξόους περιστάσεις, που ο χρόνος στο πέρασμά του, κάμνει

κάθε άνθρωπον να δοκιμάση και ιδιαιτέρως ένα διδάσκαλον.

Μέσα στην μεταπολεμικήν περίοδον, που η παράδοσις εξησθένησε και τα παλαιά ιδανικά εκρημνίσθησαν και έμειναν τα βάθρα των κενά χωρίς Θεούς, που η ανθρωπότης πληγωμένη, ζητεί την επούλωσιν των πληγών της και από τον άμβωνα και από την μητέρα και από το σχολείον, είναι σημείον φωτεινό, είναι σημείον παρήγορο και ενθαρρυντικό, οι μαθηταί να τιμούν τον αποχωρούντα διδάσκαλον.

Και πρέπει κανείς να έχη ζήσει ως διδάσκαλος, για να καταλάβη πιο πολύ ακόμη, ότι η τιμή απονέμεται άξια και δίκαια.

Εις κάθε περίστασιν της ζωής του ανθρώπου η σφυγμομέτρησις της κοινής γνώμης και η συνείδησις του ατόμου αυτού, είναι οι μόνοι και αλάνθαστοι κριταί του.

Και δεν διστάζομεν να ειπούμεν ότι και της κοινής γνώμης η σφυγμομέτρησις και της τιμωμένης η συνείδησις, διαπιστώνουν κατά την ιεράν και σημαντικήν αυτήν στιγμήν ότι η Ελένη Χρήστου, είναι η σεβαστή θεματοφύλαξ των ωραίων παραδόσεων, η ακάματος εργάτις, το παράδειγμα το ευγενές και ωραίο δια την νεότητα.

Μόνη στον κόσμον, χωρίς την μητρικήν προστασίαν - και ξεύρομεν όλοι πόσον δύσκολον είναι μια κόρη να χαράξη τον δρόμον της, να μάθη να διοική τον εαυτόν της και να σέβεται το καθήκον της, να παλέψη με τα δύσκολα χρόνια της ζωής της, που θα γίνη ψυχικό ξε-

δίπλωμα και θα στηριχθή η ψυχή της, στην ανήσυχον αυτήν στιγμήν που αναζητεί τον δρόμον της, χωρίς να οδηγηθή από το φωτισμένο χέρι της βαθυστόχαστης μάνας — μόνη, λέγω, περνά τα χρόνια αυτά και η διαρκής προσπάθειά της είναι, πως θα βγη νικήτρια στον αγώνα της ζωής.

Και στο σημείο αυτό, παρακαλώ, να μου επιτρέψετε για ένα μόνο λεπτό, να ξαναζήσω με τις παιδικές μου αναμνήσεις και να τας συμβουλευθώ, διότι είμαι βεβαία ότι και η Ελένη, την στιγμήν αυτήν, κάμνει την ιδίαν διαδρομήν στο παρελθόν και βλέπει να περνούν τα περασμένα χρόνια και ξεύρει, ότι η ίδια είναι υπεύθυνος για τον δρόμον που επήρε στην ζωήν της, και ξεύρουμεν όλοι ότι εις την ζωήν των ανθρώπων, όπως και εις του χρόνου το πέρασμα, η αρχή, τα πρώτα βήματα, έχουν πολύ να κάμουν με την κατόπιν ευτυχίαν.

Την βλέπω πράγματι, την στιγμήν αυτήν, που ζη μόνη, με ένα γέρον ανάδοχον, μέσα σ' ένα σπιτάκι της οδού Ονασαγόρου.

Αντικαθιστά τέλεια την θεοσεβή οικοδέσποιαν, την γνωστικήν μητέρα και εξυψώνεται και εξελίσσεται αδιάκοπα, για να χρησιμεύση ως πρότυπον στην κόρην, την μεγαλύτεραν αδελφήν, την σύντροφον στις οικιακάς εργασίας. Επαρκεί εις όλα, αρυομένη την υψηλήν έμνευσιν, το ωραίον παράδειγμα και τας χριστιανικάς αρετάς, από τον τετιμημένον και σεβαστόν γειτονικόν της οίκον, του αξ. συμπολίτου κ. Κώστα Λυσανδρίδου, του οποίου η σύντροφος κ. Ιουλία, είναι πρότυπον οικοδεσποίνης και μη-

τρός και η οποία πάντοτε την επροστάτευσε, την διεφώτισε και την καθωδήγησε ως άλλη μητέρα, στον δύσκολον δρόμον της ζωής.

Την βλέπω πράγματι, την στιγμήν αυτήν, που ως μόνην συντροφιάν της έχει τα βιβλία της και ιδιαιτέρως κάποιαν παιδικήν της φίλην, που παρακολουθεί τας προσπαθείας της, που ξεύρει τα αισθήματά της, τα όνειρά της, τους κρυφούς της πόθους. Ο ιερός της φιλίας δεσμός τας συνδέει, μεγαλώνει μαζί των, τας συναδελφώνει εις το κοινόν καθήκον και βαίνει προς το γήρας σήμερον μαζί των, χωρίς κανένα ανόσιο χέρι να κατορθώση να τον διασπάση, ως η ίδια τελευταίως, με χαράν μου έλεγε.

Και η τιμή που περιβάλλει σήμερον την Ελένην, η αθρόα προσέλευσις όλων υμών, Κύριαί και Κύριοι, είναι η ασφαλέστερα ένδειξις ό,τι κάθε προσπάθειά της στην ζωήν, την ωφέλησε.

Γλυκειά και μειλιχία ως είναι, ευπροσήγορος και καταδεκτική, κατέχουσα το μυστικό να ελκική και να κατακτά και μόνη πάντοτε, χωρίς οικογενειακό περιβάλλον, που έχει πολύ να κάμη με την γύρω μας συμπάθειαν, είχε την εξαιρετική τύχην, να έχη πάντοτε ισχυρούς φίλους και προστάτας και εις το έργον της αφωσιωμένους συνεργάτες και βοηθούς.

Νομίζω ότι την στιγμήν αυτήν, ακούω να τρίζουν από χαράν, μέσα στον παγερόν τάφον του, τα οστά του αιδίου μου Λιασίδου, διότι η Ελένη, την οποίαν ως πραγματικός πατέρας ηγάπησε και επροστάτευσε, τιμάται σήμερον, από την πόλιν της Λευκωσίας, επί τη λήξει

της τριακονταπενταετούς διδασκαλικής δράσεώς της, για την οποίαν δεν θα ενδιατρίψω ιδιαιτέρως, διότι σεις όλοι, γονείς και μαθήτριά, σεις, άλλαι οικοδόσποι και μητέρες, εμπνευσμένοι με τα ευγενέστερα και αγνότερα ιδεώδη, άνευ των οποίων καμμίαν απολύτως αξίαν δεν έχει η ζωή, άλλαι διδασκάλισσαι άξιαί της αποστολής σας, μεταλαμπαδεύουσαι στα πέρατα της πατρίδος μας, το ζην της αληθείας και του πολιτισμού, άλλαι νεάνιδες, μέλλουσαι εντός ολίγου ν' ανοίξετε το τετιμημένο και χριστιανικό σας σπίτι, γνωρίζετε πολύ καλά την ευδόκιμον δράσιν της, ως και πόσα ωφέλιμα και καλά απεκομίσατε εκ της μετ' αυτής τριβής σας. Επί πλέον, η αντιπρόσωπος της Πνευματικής Αδελφότητος, πολύ εύγλωττα και παραστατικά, γι' αυτήν σας ωμίλησε.

Μετά την επιστροφήν της εξ Ελλάδος και Ελβετίας, εμπνευσμένη από τας υψηλάς αρχάς των δύο χωρών και αφού επί αρκετά χρόνια περιωρίσθη μέσα στην ζωήν του σχολείου, ηθέλησε κατόπιν, να ευρύνη τον κύκλον της δράσεώς της, να δώση συγχρόνως ώθησιν στις συμπολιτίδας της δια κοινωνική δράσιν και επί τούτω, επρωτοστάτησε στην ίδρυσιν του πρώτου γυναικείου σωματείου των Ελληνίδων «Ένωσις», το οποίον έχω σήμερον την τιμήν ν' αντιπροσωπεύω και το οποίον πάντοτε εκράτησε και κρατεί τα σκήπτρα της φιλανθρωπίας, δια της θετικής και πολυμερούς δράσεώς του.

Επί σειράν ετών ειργάσθη η Ελένη Χρήστου επαξίως και με πραγματικό και αδιάπτωτον ενδιαφέρον ως γραμματεύς του σωματείου τούτου και συνέταξε

μετά της σεβαστής κ. Λιασιδου το καταστατικό το οποίον μετά χρόνια, επί της φωτεινής προεδρίας της ευγενεστάτης και φιλοπόλιδος κ. Σεβέρη αναθεωρηθέν και μεταβληθέν κατά τι εις μερικά άρθρα, διέπει τα της εργασίας του.

Και η χαρά και η ικανοποίηση της Ελένης είναι μεγάλη και μία από τας ευγενείς φιλοδοξίας της θα είναι πάντοτε η προαγωγή του σωματίου τούτου, το οποίον βλέπει σήμερον, ως εκ της φωτεινής δράσεώς του την οποίαν από της ιδρύσεως του εχάραξε, να είναι θεμελιωμένο επάνω εις δυνατούς ογκολίθους.

Επρωτοστάτησε επίσης εις την ίδρυσιν του Μαθητικού Συσσίτιου, το οποίον ως ανθρωπιστικός οργανισμός, πρέπει πάντοτε να κατέχει την πρώτην θέσιν, στην συνείδησιν εκάστου πολίτου.

Σήμερον, υπήκουσα εις τον περί παιδείας νόμον, εγκαταλείπει το διδασκαλικόν στάδιον με δάκρυα στα μάτια και πόνον στην καρδιάν, διότι μέσα σ' αυτό έκλεισε την αγάπην, την ζωτικωτέραν στον κόσμον δυνάμιν, εις όλας τας μορφάς της.

Η αγάπη όμως αυτή, ας γιγαντωθή για την άλλην κοινωνικήν δράσιν, για την οποίαν είναι πλέον προωρισμένη. Αι ηθικάί της δυνάμεις είναι άκαμπτοι και η συμμετοχή της αναγκαιοτάτη.

Η γυναίκα η σοβαρά, η θετική, είναι ως τα πολύτιμα αντικείμενα, που όσον παλαιότερα γίνονται, τόσοσιν μεγαλύτεραν αξίαν προσλαμβάνουν.

Ακριβώς τα τελευταία αυτά χρόνια,

που μια ευχάριστος κοινωνική ζύμωσις παρατηρείται και κυρίαι πολλάί ανεμίχθησαν δια την επούλωσιν των κοινωνικών μας πληγών, πρόσωπα σοβαρά και θετικά, ως η Ελένη, με πείραν δεδοκιμασμένην και προ προπαντός, με επίγνωσιν του σκοπού δια τον οποίον αποδύονται εις τον ωραίον αγώνα, είναι ενδεδειγμένα δια να συμβάλουν, εις την συγκρότησιν της κοινωνικής αλληλεγγύης και να οδηγούν προς τα εμπρός, με το πνεύμα της αμοιβαίας εκτιμήσεως και αγάπης, έχοντα ως γνώμονα πάντοτε το κοινόν καλόν.

Και μας υπόσχεται ότι θα συνεχίσει τον ωραίον αγώνα και ότι θα παραμείνη, με τόσας άλλα καλές κυρίας που έχει η Λευκωσία, η κοινωνική μητέρα, εδραιωμένη επάνω εις τον βωμόν του ιδεώδους εκείνου, που θα την κρατή πάντοτε την σύμβουλον και την πολύτιμον παρηγοριάν, εις κάθε καταιγίδα της ζωής.

Και ακριβώς σήμερον, μέσα στο περιβάλλον αυτό των ωραίων πραγμάτων και ιδεών, είμαι βεβαία ότι η Ελένη, νέα όνειρα κάμνει, νέας δυνάμεις αντλεί και βλέπει, βλέπει μακράν ένα ωραίο μέλλον της κοινωνικής μας ζωής, με την ακλόνητον πάντοτε πίστιν προς το Αόρατον, που είναι το στήριγμα, ο προστάτης και ο συναντιλήπτωρ, που είναι το φως που ακτινοβολεί και φωτίζει και θερμαίνει κάθε ωραίο και ευγενές έργον».